

РОЗДІЛ I

МИКУЛА СЕЛЯНОВИЧ І РОЗВІЙНИКИ

В Ітилі темна вода гучить, на кривавому небі сокіл кричить, а до вас, браття, на цих крилах соколиних богатирська билина летить. Слухайте оповідь про Вольха Всеславича і Микулу Селяновича, удалих бояр київських.

Сталося во время оно, першого року владарювання великого князя Святослава, що Вольх Всеславич з княжого наказу установив свою славутню дружину. Зібрав тридцять невільників, княжих синів з підкорених Києвом племен, яких у столичному граді заручниками держали, і назвав їх гориничами, синами дракона, аби їхнє ім'я силою лунало і страх у ворожі серця засівало. Кожен юнак дістав буйного скакуна, а обладунок такий сьайний, що його блиск засліплював навіть у самому Царгороді, де люди на стіни та вежі вибігали і дивувалися вельми: «Гляньте, що там внизу мерехтить, аж полиск скарбів у палацах наших присоромлює?». Гей же, сяють то богатирські золоті шоломи, панцири

з чистого срібла, мечі та сокири з найкращої київської сталі, що як дзеркало виблискує!

Святослав, хоч йому ледве перший вус сіявся, владарем був мудрим і шляхетним, тож дарував великодушно колишнім невільникам свободу і зробив їх охоронцями княжого столу, при собі поставив, до себе підняв.

Коли після жнив настав час зажинків, сіла хоробра дружина на коней і вибралася до підлеглих племен, до далеких городищ і міст, побирати данини й виплати належні. Вельми злякався звір, почувши тупіт коней богатирських, тури з оленями до лісів відійшли, соболі та бобри на острови відпливли, дрібна звірина у чагарник шелеснула, риби поховалися в глибини рік і озер.

І привів Вольх Всеславич удалих гориничів до міста Турова. Князь племені дреговичів, що за його стінами сидів, поспішив привітати київських посланців. До землі їм кланявся, хвалу Святославої мудрості та доброти виголошував, Вольхову дружину славив, диво ще, що рук-ніг їм не цілував. Застановився Вольх над услужністю такою, розмислив бистрим своїм розумом, але нічого не вигадав. Ввійшли тоді гориничі до палацу, за столи засіли, вина-меду напилися, печеними лебедями з дреговицьких боліт поживилися. А як було по гостині, звелів Вольх князькові, аби йшли вони наготовану дань полічити.

Тоді господар знову почав колінкувати, київську владу вихваляти, Вольхові край одягу цілувати. Це вже Вольхові страх не сподобалося, гукнув він на дреговича, щоби їх не затримував. Спільно ввійшли до скарбниці, де вже була данина для Святослава згромаджена.

Лічить Вольх соболині та лисячі хутра, лічить ворки з житом, жбани з медом, посудини з пивом, порожжя і золоті гривни. А начисливши тільки половину того, що казав йому Святослав у дреговичів забрати, захопив своє

жезло чародійське і так ним відгамселив туровського владику, що тому криваві шмарклі з носа потекли, а зуби на підлогу брязнули.

— Це так ти шануєш великого київського князя? — накричав Вольх на нікчемника, що досі з колін не встав. — Хвалу йому співаєш, чолом трохи об землю не б'єшся, та насправді хочеш його ошукати, жмикруте ласий? Я знаю, що дреговичі такої нужди не терплять, аби мусили на данині щадити! Де решта данини? Кажи, а то отут на місці відсічу тобі ту хитру довбешку, а випасене тіло кину воронам на полі!

Плазував туровський князь по землі, кров'ю з розбитої пельки Вольхові чоботи з кінської шкіри каляв, помилування благав. Що начебто не міг всі вороки, скрині та жбани наповнити, бо його владички на заході збунтувалися, послух Турову й Києву відкинули, Святослава моровицею й зарізякою варязьким назвали і грозили, що як прийде хтось до них видирати данину, на дрібний мак його посічуть і в болото кинуть, хай ним риби і гаддя наїдяться.

Скипіла у Вольхові злість. На світанку дружинників підняв, коней сідлати казав, а гострі мечі, тугі луки, буздигани й ратища брати до рук. Рушили гориничі з Турова на захід, до городища Вовчинця, де, мовляв, проводир отих бунтівних злочинців, що не шанували доброго князя Святослава, засів на своєму лакомо назбираному багатстві.

Чвалом їхала дружина по стежечці через розлоге драговиння, від якого дреговицька земля ім'я своє дістала, аж тут зачула, що десь далеко пісеньку хтось висвистує. А мусить то бути селянин, який поле своє оре, бо крім пісні чути, як коник тупоче, плуг шкребе, камінці під гострим лемешем скриплять.

Та хоч їхала дружина цілісінький день, від світання аж до сутінків, ніяк не могла до того орача доїхати.

Другого дня вранці гориничі знову застрибнули в сідла і чвалали на захід, за тією пісенькою, тупанням орачевого коня і шкребінням плугу по землі. Та хоч гнали коней до темного вечора, однаково до того орача не дісталися.

Рушили так і третього дня, а в обід нарешті знайшли того орача. На величезному полі, що й кінця йому не видно, орав він матінку-землю на осінню сівбу, пісеньку посвистував, борозни глибокі, як канави під міськими валами, виорював, а колоди і брили, як доми завбільшки, одною рукою вбік відкидав.

Дивом дивуються київські богатирі, на орача того гляючи, бо кобилка його має упряж із чистого шовку, плуг кований з найкращої сталі, рало сріберне, а держакки з чистого золота. А сам орач? Любо на нього глянути! Волосся йде хвилями, як золота стружка, очі блищать наче перли, а по червоних устах можна яйце прокотити. Чоботи в нього із зеленого сап'яну, шапка з найкращого соболя, а каптан із чорного оксамиту...

— Але ж лайно!

— Що-о?

Хоча корчма була повна, що ніде й яблуку впасти, досі у ній панувала аж урочиста тиша. Кожне вухо цікаво ловило слова сивого гусяра, що з пошарпаною цитарою на колінах сидів на вороку соломи, спираючись спиною об просту огорожу, за якою хрупали сіно коні, осли і верблюди. Корчма була просторою, але вкрай простою — стайня, шинквас і нічліжка, втиснуті до одного приміщення під широким дахом, розділені не стінами, а лише огорожами і грубо обтесаними стовпами. Запах гною мішався з випарами людського поту, дешевого пійла і пердячим газом сонних людей, тож хто сюди